

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงเอกลักษณ์ของชาติ ที่ได้สืบทอดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น นับว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ควรแก่การรักษาสืบสานให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ทราบถึงวิถีชีวิตอันดีงาม และความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของคนไทย เพื่อความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติ ที่นานาอารยประเทศต่างก็ให้ความสำคัญ และให้การยกย่องในสิ่งที่ดีงามเหล่านี้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิชุมชน มาตรา 66 ระบุว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่สืบสานวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคี และการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, หน้า 18, 20, 23) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวไว้ในมาตรา 4 ว่าการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมและ มาตรา 7 กล่าวว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, หน้า 2, 5) และได้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม ในส่วนของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมเหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง

การละเล่นพื้นบ้านรำไทโนในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ถือเป็นการแสดงออกถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเพื่อความสนุกสนานร่วมกันของผู้คนในสังคมนั้น จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ จะเห็นได้ว่าบางครั้งการละเล่นพื้นบ้านบางแขนงได้มีการประยุกต์จนกระทั่งมีความแตกต่างไปจากอดีตไปบ้าง แต่ก็เป็นการพัฒนาการเพื่อสร้างความอยู่รอดให้กับศิลปินพื้นบ้านนั่นเอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีระบบการสื่อสารที่ทันสมัยและสภาพสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างกำลังถูกทอดทิ้ง สูญหายไปจากท้องถิ่น จึงทำให้คนในยุคปัจจุบันยากที่จะหาชมศิลปะการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนได้ ถึงแม้ว่ายังคงมีการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนทำการแสดงให้เห็นอยู่บ้างในบางโอกาส

จากการสอบถามถึงความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนศึกษาศาสตร์ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2550 พบว่ามีความต้องการอย่างยิ่งที่จะให้ทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำไทโน โดยมุ่งเน้นไปที่นักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในสภาพปัจจุบันการอนุรักษ์ที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนในสถานศึกษายังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก แม้ทุกฝ่ายจะเล็งเห็นความสำคัญของการละเล่นดังกล่าว แต่เนื่องจากขาดความชัดเจนในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการนำความรู้จากศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งจะเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านรำไทโนให้กับนักเรียน มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่นำมาปฏิบัติค่อนข้างยาก ประกอบกับผู้ที่สามารถจะถ่ายทอดให้แล้วแต่เป็นผู้สูงอายุ และสืบทอดกันเฉพาะบุตรหลานและเครือญาติของตนเองเท่านั้นซึ่งอาจจะไม่ได้รับความสนใจสืบสานต่ออย่างแท้จริง การละเล่นพื้นบ้านรำไทโนนับวันจะได้รับความสนใจลดน้อยลงไปทุกทีต่อไปในอนาคตหากไม่มีผู้สืบทอด การละเล่นพื้นบ้านรำไทโนคงไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้และนี่เป็นเหตุผลหนึ่งในการที่จะสืบสานและอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำไทโนให้คงอยู่ ดังนั้นเราจึงควรหันกลับมาช่วยกันอนุรักษ์มรดกท้องถิ่นของเรา เพื่อให้สามารถสืบทอดไปสู่อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และการสืบทอดการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนเพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนให้อยู่คู่กับชาวบ้านในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ต่อไปจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนด้วยกิจกรรมค่ายเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยการใช้กิจกรรมค่ายเข้ามามีส่วนในการจัดฝึกอบรมเพื่อทำให้การฝึกทักษะด้านต่างๆเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านรำไทโนนั้นได้รับการฝึกอบรม

อย่างใกล้ชิดและใช้เวลาฝึกการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นได้อย่างเต็มที่ในขณะที่เข้ารับการฝึกอบรม ถือเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยในการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำไท่นให้มีไว้คู่อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์และยังเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่คู่บ้านเมืองตลอดไปได้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย ดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วย

กิจกรรมค่าย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ได้

1. หลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่ายสามารถใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และสามารถนำไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีความรู้สึกที่ดี รัก และภาคภูมิใจในการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านท้องถิ่นของตน
3. เป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในแขนงอื่นๆได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนออกเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ด้านแหล่งข้อมูล ด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้าน รำโทนด้วยกิจกรรมค่าย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำโทนด้วยกิจกรรมค่าย มีเนื้อหาสาระหลักสูตรการฝึกอบรมมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาการเล่นพื้นบ้านรำโทน
- 1.2 องค์ประกอบรำโทน
 - การแต่งกาย
 - เครื่องดนตรี
 - บทร้องรำโทน
 - การจัดแถว ทิศทางการเคลื่อนที่และวิธีการแสดง
 - ท่ารำและกระบวนการรำ

2. องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำโทนด้วยกิจกรรมค่าย มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 หลักการและเหตุผล
- 2.2 วัตถุประสงค์
- 2.3 โครงสร้าง
- 2.4 เนื้อหา
- 2.5 กิจกรรมฝึกอบรม
- 2.6 การวัดและการประเมิน
- 2.7 เกณฑ์การผ่านหลักสูตร

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. บุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครองและนักเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านรำโทน

2. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านการจัดทำเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 5 ท่าน

3. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ประเมินความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบหลักสูตร จำนวน 5 ท่าน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรการฝึกอบรม
การเล่นพื้นบ้านรำไท่ทงด้วยกิจกรรมค่าย

ขั้นตอนที่ 2 การใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่ทงด้วย กิจกรรมค่าย

ขอบเขตเนื้อหา

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการฝึกอบรมกับเกณฑ์ ร้อยละ 80
2. ประเมินทักษะการเล่นเครื่องดนตรี โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ประเมินทักษะบทร้องรำไท่ทง โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ประเมินทักษะการรำประกอบบท โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. ประเมินการเล่นรวมวงการเล่นพื้นบ้านรำไท่ทง โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์
เขต 3 อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนกัญจนุศาสตร์ อำเภอไพศาลี จังหวัด
นครสวรรค์ จำนวน 24 คน โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีทักษะพื้นฐาน
ทางด้านนาฏศิลป์ ทั้งการร้องการรำ และมีความสนใจเกี่ยวกับศิลปะการเล่นพื้นบ้าน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่ทงด้วย
กิจกรรมค่าย

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ทักษะการเล่นเครื่องดนตรี
3. ทักษะการร้องบทร้องรำไท่ทง

4. ทักษะการรำประกอบบท
5. การเล่นรวมวงการเล่นพื้นบ้านรำไท่น

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่ายเป็นการศึกษาความพึงพอใจในด้านเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนกิจจานุศาสตร์ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์
จำนวน 24 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หลักสูตรฝึกอบรม** หมายถึง เอกสารที่ใช้ในการจัดการฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่ายซึ่งอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรมฝึกอบรม การวัดและการประเมิน และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ลักษณะการจัดกิจกรรมหลักสูตรทำในรูปของกิจกรรมค่ายโดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ โดยจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้และร่วมฝึกปฏิบัติ มีการนันทนาการ ในสถานที่และเวลาที่กำหนดขึ้น ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมค่าย

2. **คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม** หมายถึง เอกสารที่นำไปใช้ในการจัดฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไท่นด้วยกิจกรรมค่าย ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจง จุดประสงค์ แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 7 แผนแต่ละแผนประกอบด้วย จุดประสงค์ สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม วิธีการประเมินผล ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

3. **คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม** หมายถึง เอกสารที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้ประกอบการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมฝึกอบรม การละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอนด้วยกิจกรรมค่าย ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้หลักสูตร จุดประสงค์การฝึกอบรม เนื้อหา หน่วยการฝึกอบรม และแบบฝึกปฏิบัติกิจกรรม ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

4. **การละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอน** หมายถึง ศิลปะการละเล่นพื้นบ้านที่แสดงท่ารำ ประกอบจังหวะเครื่องดนตรี และบทร้องซึ่งการร้องจะเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่าง ชาย หญิง โดยใช้รำมะนาเป็นจังหวะหลัก มีกรับและฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบ เล่นเพื่อความสนุกสนาน เล่นได้ทุกงานเทศกาล ทุกฤดูกาล

5. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบหรือพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอนด้วยกิจกรรมค่าย

6. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอนด้วยกิจกรรมค่าย วัดจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอน ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

7. **เกณฑ์ร้อยละ 80** หมายถึง ความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

8. **ทักษะการเล่นเครื่องดนตรี** หมายถึง ความสามารถทางด้านการเล่นเครื่องดนตรี ซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะการเล่นเครื่องดนตรี ด้านจังหวะ วิธีการเล่น จังหวะกับบทร้อง และลีลาท่าทาง วัดได้จากแบบประเมินทักษะการเล่นเครื่องดนตรี ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

9. **ทักษะการร้องบทร้องรำไท่ทอน** หมายถึง ความสามารถทางด้านการร้องบทร้องรำไท่ทอนซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะการร้องบทร้องรำไท่ทอน ด้านทำนอง อักษรคำควบกล้ำ น้ำเสียง และความถูกต้องของเนื้อร้อง วัดได้จากแบบประเมินทักษะการร้องบทร้องรำไท่ทอน ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

10. **ทักษะการรำประกอบบท** หมายถึง ความสามารถทางด้านการรำประกอบบทซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะการรำประกอบบท ด้านท่ารำ จังหวะการรำ ลีลาท่าทางและความพร้อมเพรียง วัดได้จากแบบประเมินทักษะการรำประกอบบท ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น

11. **การเล่นรวมวงการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอน** หมายถึง ความสามารถทางด้านการเล่นรวมวงการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอนด้าน ความพร้อมเพรียง ลีลาการแสดง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และไหวพริบการแก้ปัญหา วัดได้จากแบบประเมินการเล่นรวมวงการละเล่นพื้นบ้านรำไท่ทอน ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น